

Finantseerimisasutused

Downloaded 04.02.2026

Käsiraamatu uuendus 15.10.2024

Sisukord

Tegevusluba	3
<i>Taotlemine ja riigilõiv</i>	4
<i>Esitatavad andmed ja dokumendid</i>	4
<i>Nõuded taotlejale</i>	6
<i>Menetlustähtaeg</i>	7
<i>Tegevusloast keeldumine ja kehtetuks tunnistamine</i>	7
Järelevalve	9
<i>Riskihinnang ja riskiisu</i>	9
<i>Protseduurireeglid</i>	10
<i>Hoolsusmeetmete kohaldamine</i>	11
Füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamine	11
Kliendi tegeliku kasusaaja tuvastamine	15
Riikliku taustaga isik	16
<i>Andmete registreerimine ja säilitamine</i>	17
<i>Teatamiskohustuse täitmine</i>	17

Tegevusluba

Finantsteenuste pakkumiseks annavad tegevuslube Rahapesu Andmebüroo ja Finantsinspeksioon. See eristus sõltub pakutavast teenusest, eriseaduste nõuetest ning väljakujunenud praktikast. Kui Te ei ole kindel, millise asutuse tegevusluba peate taotlema, siis tuleb pöörduda vastuse saamiseks Rahapesu Andmebüroo või Finantsinspeksiooni poole. Järgnev info võib olla abiks pädeva asutuse tuvastamisel.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise seaduse (RahaPTS) § 70 lõike 1 punkti 1 kohaselt peab ettevõtjal olema tegevusluba finantseerimisasutusena tegutsemisel. RahaPTS § 6 lõike 2 kohaselt on finantseerimisasutus:

- valuutavahetusteenuse pakkuja;
- makseteenuse pakkuja makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses, välja arvatud makse algatamise ja kontoteabe teenuse pakkuja;
- e-raha asutus makseasutuste ja e-raha asutuste seaduse tähenduses;
- kindlustusandja kindlustustegevuse seaduse tähenduses (edaspidi kindlustusandja) ulatuses, milles ta pakub elukindlustusega seotud teenuseid, välja arvatud kogumispensionide seaduse tähenduses kohustusliku kogumispensionini kindlustuslepingutega seotud teenuseid;
- kindlustusmaakler kindlustustegevuse seaduse tähenduses (edaspidi kindlustusmaakler) ulatuses, milles ta tegeleb elukindlustuse turustamisega või pakub muid investeerimisega seotud teenuseid;
- fondivalitseja, välja arvatud kogumispensionide seaduse tähenduses kohustusliku pensionifondi valitsemisel, ja aktsiaseltsina asutatud investeerimisfond investeerimisfondide seaduse tähenduses;
- investeerimisühing väärtpaberiturust seaduse tähenduses;
- krediidiandja ja krediidivahendaja krediidiandjate ja -vahendajate seaduse (edaspidi KAVS) tähenduses;
- hoiu-laenuühistu hoiu-laenuühistu seaduse tähenduses;
- e-raha asutuse või makseteenuse pakkuja määratud keskne kontaktpunkt;
- muu finantseerimisasutus krediidiasutuste seaduse tähenduses;
- RahaPTS § 6 lõike 2 punktides 1–11 nimetatud isikust välisriigi teenusepakkuja Eesti äriregistrisse kantud filiaal.

Rahapesu Andmebüroo tegevusluba on vaja taotleda, kui on soov tegutseda:

- valuutavahetusteenuse pakkujana (füüsiliselt teenuse pakkumisel – muul juhul Finantsinspeksiooni luba)
- hoiu-laenuühistuna
- liisinguandjana (juriidilistele isikutele)
- laenuandjana (juriidilistele isikutele)
- tagatis – ja garantiitehingute teenuse pakkujana
- fondivalitsejana (kui see eeldab vaid registreerimist Finantsinspeksiooni kodulehel)
- muu finantseerimisasutusena

Finantsinspeksiooni tegevusluba on vaja taotleda, kui on soov tegutseda:

- krediidiandjana
- kredidivahendajana
- fondivalitsejana
- investeerimisühinguna
- kindlustusandjana
- makse- või e-raha asutusena

NB!

- Finantsinspektsiooni tegevusloata väikefondi valitsejad peavad taotlema RAB-i tegevusloa finantseerimisasutusena tegutsemiseks, kuivõrd tegemist on finantsteenusega, mille pakkumiseks ei ole väljastatud tegevusluba, mis on RahaPTS alusel kohustuslik.
- Füüsilised või juriidilised isikud, kelle majandus- või kutsetegevuseks on seaduse kohase ja sotsiaalsest eesmärgist lähtuva krediidi andmine piiratud isikute ringile ja seda turutingimustest madalama intressiga või muudel turul kehtivatest tingimustest soodsamatel tingimustel, eeldusel, et intressimäär ei ole kõrgem kui turu keskmine, peavad taotlema Rahapesu Andmebüroo tegevusloa finantseerimisasutusena tegutsemiseks (nt krediidi andmine ainult juriidilistele isikutele jne).
- Rahapesu Andmebüroo tegevusluba finantseerimisasutusena tegutsemiseks peab olema hoiu-laenuühistul, kellel on täidetud järgmised tingimused:
  - mitte ühegi hoiu-laenuühistu sõlmitava või vahendatava krediidilepingu krediidi kulukuse määr ei ületa krediidi andmise ajal Eesti Panga viimati avaldatud viimase kuue kuu keskmist krediidiasutuste poolt eraisikutele antud tarbimislaenude kulukuse määra;
  - hoiu-laenuühistu liikmete arv on väiksem kui 3000.
  - Juhul kui esineb kõrvalekaldumine nendest tingimustest, siis peab KAVS kohaselt hoiu-laenuühistu taotlema tegevusloa Finantsinspeksiioonilt.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Taotlemine ja riigilõiv

Taotlemisega seotud info leiate [siit](#).

Riigilõivu tasumisega seotud info leiate [siit](#).

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Esitatavad andmed ja dokumendid

Finantseerimisasutusena tegutsemiseks vajava tegevusloa taotluse või tegevusloa muutmise taotluse menetlemise eelduseks on seadustes (RahaPTS-is ja MSÜS-is) nimetatud andmete ja dokumentide esitamine.

Esitatavad dokumendid ja andmed peavad kinnitama RAB-ile, et ettevõtja vastab finantseerimisasutusena tegutseja nõuetele. Tegevusloa taotluste lahendamise puhul on tegemist haldusmenetlusega ning **haldusmenetluse keel on eesti keel** (HMS § 20 lg 1). Tulenevalt eelnevast tuleb kõikide võõrkeelsete originaaldokumentide juurde esitada eestikeelse tõlkega dokumendid.

Finantseerimisasutusena tegutseja tegevusluba taotledes või tegevusluba muutes tuleb esitada järgnevad dokumendid ja andmed:

1. teenuse pakkumise **koha aadress**, sealhulgas **veebilehe aadress**;
2. teenuse pakkumise eest vastutava isiku nimi ja kontaktandmed kõigi punktis 1 nimetatud teenuse pakkumise kohtade kohta;
3. kui juriidilisest isikust ettevõtja ei ole registreeritud Eesti äriregistris, siis juriidilisest isikust ettevõtja omaniku nimi, registri- või isikukood, selle puudumise korral sünniaeg, asu- või sünnikoht ja elukoha aadress, tema tegeliku kasusaaja nimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg, sünnikoht ja elukoha aadress;
4. juriidilisest isikust teenusepakkuja juhtorgani liikme ja prokuristi nimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg, sünnikoht ning elukoha aadress, kui teenusepakkuja ei ole Eesti äriregistris registreeritud ettevõtja;
5. RahaPTS §-de 14 ja 15 kohaselt koostatud **protseduurireeglid ja sisekontrollieeskirjad** ning rahvusvahelise sanktsiooni seaduse §-s 20 loetletud erikohustustega isikute puhul **rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 23 kohaselt koostatud protseduurireeglid** ja nende täitmise kontrollimise kord;
6. RahaPTS § 17 kohaselt määratud kontaktisiku nimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg, sünnikoht, kodakondsus, elukoha aadress, ametikoht ja kontaktandmed;
7. vastavalt rahvusvahelise sanktsiooni seaduse § 20 lõikele 3 ettevõtja määratud rahvusvahelise finantssanktsiooni rakendamise eest vastutava isiku nimi, isikukood, selle puudumise korral sünniaeg, sünnikoht, kodakondsus, elukoha aadress, ametikoht ja kontaktandmed;
8. kui ettevõtja, tema juhtorgani liige, prokurist, tegelik kasusaaja või omanik on **välisriigi kodanik**, välisriigis asutatud teenusepakkuja või kui ettevõtja on välisriigi teenusepakkuja, siis tema **päritoluriigi karistusregistri tõend** või pädeva kohtu- või haldusorgani väljastatud samaväärne dokument, mis tõendab karistuse puudumist riigivõimuvastase või rahapesualase süüteo või muu tahtlikult toimepandud kuriteo eest, mille väljastamisest **ei ole möödunud rohkem kui kolm kuud** ning mis on notariaalselt või sellega võrdsustatud korras kinnitatud ja legaliseeritud või kinnitatud legaliseerimist asendava tunnistusega (apostilliga), kui välislepingust ei tulene teisiti;
9. kui ettevõtja, tema juhtorgani liige, prokurist, tegelik kasusaaja või füüsilisest isikust omanik on välisriigi kodanik, siis kõikide kodakondsusjärgsete riikide kohta isikut tõendavate dokumentide koopiad ja punktis 8 nimetatud karistuse puudumist tõendavad dokumendid;
10. ettevõtja juhtorgani liikme ja prokuristi kohta dokumendid, mis sisaldavad **haridustaset**, töö- ja

ametikohtade täielikku loetelu ning juhtorgani liikme puhul ka vastutusvaldkonda, samuti dokumendid, mida taotleja peab oluliseks esitada, et tõendada juhtorgani liikme või prokuristi usaldusväärsust ning asjaolu, et taotlejal on korrektne ärialane maine. NB! Haridust tõendavad dokumendid (diplom) tuleb esitada koos tegevusloa taotlusega;

11. ettevõtja nimel peetavate **maksekontode loetelu** koos iga maksekonto kordumatu tunnuse ja kontopidaja nimega; NB! Kõik peetavad maksekontod tuleb esitada tegevusloa taotlusega majandustegevuse registri keskkonnas, millele peab juurde lisama krediidasutuse, e-raha asutuse või makseasutuse õiendi tõestamiseks maksekonto olemasolu;
12. info, **millist finantsteenust osutama hakatakse** (RahaPTS § 70 lg-s 4). Teenust kirjeldav dokument peab üksikasjalikult selgitama planeeritava teenuse sisu kirjeldust.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Nõuded taotlejale

Finantseerimisasutusena tegutseja peab tegevusloa saamiseks vastama RahaPTS § 72 lg 1 p-des 1-3 ja lg-s 2 nimetatud kontrollieseme asjaoludele.

Rahapesu Andmebüroo hakkab hindama kontrollieseme asjaolusid (nõuded taotlejale) alles siis kui kõik RahaPTS §-is 70 nimetatud andmed ja dokumendid (esitatavad andmed ja dokumendid) on nõuetekohaselt ja korrektselt esitatud vastavalt seaduses sätestatule.

Kehtivate karistuste puudumise nõue

Tulenevalt RahaPTS § 72 lg 1 p-ist 1 peab ettevõttel, tema juhtorgani liikmel, prokuristil, tegelikul kasusaajal ja omanikul **puuduma kehtiv karistus** riigivõimuvastase või rahapesualase süüteo või muu tahtlikult toimepandud kuriteo eest.

Kui ettevõtjal on tütaretevõtja, kelle tegevuseks soovitakse kasutada ettevõtja nimele taotletavat tegevusluba, peab ka tütaretevõtja vastama nimetatud nõudele.

Korrektno ärialane maine

Tulenevalt RahaPTS § 72 lg 1 p-ist 1¹ peab ettevõttel, tema juhtorgani liikmel, prokuristil, tegelikul kasusaajal ja omanikul **olema korrektne ärialane maine**. Korrektse ärialase maine olemasolu hindab tegevusloa andja, võttes arvesse isiku varasemat tegevust ja sellega seotud asjaolusid. Korrektse ärialase maine olemasolu eeldatakse, kui puuduvad seda kahtluse alla seadvad asjaolud.

RahaPTS § 72 lg 2 kohaselt **isikul ei ole korrektset ärialast mainet**, kui Rahapesu Andmebüroo on tuvastanud asjaolud, mis seavad kahtluse alla selle olemasolu või kinnitavad selle puudumist. Isiku

ärialane maine ei ole korrektne muu hulgas, kui:

- 1) tema tegevus või tegevusetus on kaasa toonud ettevõtja või muu finantsjärelevalve alla kuuluva isiku pankroti või tegevusloa kehtetuks tunnistamise finantsjärelevalve asutuse algatusel;
- 2) ta on pannud toime esimese astme kuriteo;
- 3) tema suhtes on kohus vastavalt karistusseadustiku §-le 49 kohaldanud tegutsemiskeeldu või §-le 49¹ ettevõtluskeeldu, samuti kui tema suhtes kehtib ärikeeld või teataval erialal või ametikohal töötamise keeld või teda on karistatud sellise keelu rikkumise eest;
- 4) ta ei ole suuteline korraldama ettevõtja tegevust selliselt, et investorite ja klientide huvid oleksid piisavalt kaitstud;
- 5) ta on esitanud Rahapesu Andmebüroole valeinformatsiooni või jätnud olulise informatsiooni esitamata;
- 6) teda on karistatud majandusalase, ametialase, varavastase või avaliku usalduse vastase süüteo eest või terrorikuriteo või selle toimepanemisele suunatud tegevuse rahastamise või toetamise eest ja vastavad karistusandmed ei ole karistusregistri seaduse kohaselt karistusregistrist kustutatud või tema suhtes on kohaldatud rahvusvahelist sanktsiooni.

RahaPTS § 72 lõikes 2 olev loetelu ei ole suletud loetelu, mis tähendab seda, et korrektset ärialast mainet võivad mõjutada ka sellised asjaolud, mis ei ole RahaPTS § 72 lg-s 2 nimetatud.

Nõuded kontaktisikule

RahaPTS § 17 kohaselt määratud kontaktisik vastab seaduses sätestatud nõuetele. Kontaktisikuks võib määrata üksnes isiku, kellel on **kontaktisiku ülesannete täitmiseks vajalik haridus, kutsealane sobivus, vajalikud võimed, isikuomadused ja kogemused ning laitmatu maine**. Kontaktisiku määramine kooskõlastatakse Rahapesu Andmebürooga.

Kui ettevõtjal on tütarettevõtja, kelle tegevuseks soovitakse kasutada ettevõtja nimele taotletavat tegevusluba, peab ka tütarettevõtja vastama nimetatud nõudele.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Menetlustähtaeg

Menetlustähtaegade kohta leiate info [SIIT](#).

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Tegevusloast keeldumine ja kehtetuks tunnistamine

Kui ettevõtja ei vasta RahaPTS-is sätestatud kohustuslikele kontrollieseme asjaoludele (nõuded taotlejale), on RAB-il kohustus, tuginedes MSÜS § 25 lg 1 ps 2 sätestatutele, keelduda tegevusloa andmisest või tegevusloa muutmisest.

Keeldumise alused:

1. ettevõtja suhtes **kehtib** asjaomasel tegevusalal **kohtuotsusega kohaldatud või seadusest tulenev majandustegevuse keeld**;
2. ettevõtja või tema majandustegevus **ei vasta** ühele või enamale tegevusloa **kontrollieseme asjaolule (vt nõuded taotlejale)**;
3. ilmneb, et teenusepakkuja on tegevusloa taotlemisel tahtlikult esitanud **valeandmeid**, mis mõjutasid loa andmist ning mille esitamata jätmise korral oleks pidanud tegevusloa andmisest keelduma.

Tegevusloa kehtetuks tunnistamine

Tegevusluba tunnistatakse kehtetuks (MSÜS § 37 lg 1 ja 2 ja RahaPTS § 75 lg 1) kui:

1. ilmneb, et teenusepakkuja on tegevusloa taotlemisel tahtlikult esitanud **valeandmeid**, mis mõjutasid loa andmist ning mille esitamata jätmise korral oleks pidanud tegevusloa andmisest keelduma;
2. teenusepakkuja **loobub majandustegevusest** (majandustegevusest täielikult loobunuks loetakse ka ettevõtja, kes ei ole täitnud seaduses sätestatud majandusaasta aruande esitamise kohustust kuue kuu möödumisel selle kohustuse täitmise tähtaja lõppemisest arvates). Majandustegevusest loobunuks loetakse ka ettevõtja, kes ei edasta iga-aastast nõutavat kinnitust selle kohta, et on teavitanud Rahapesu Andmebürood kõigist tegevusloa tingimuste muudatustest;
3. ettevõtja suhtes asjaomasel tegevusalal kohtuotsusega kohaldatud või seadusest tuleneva asjaomase **majandustegevuse keelu**, välja arvatud MSÜS alusel kohaldatud majandustegevuse keelu kehtimine;
4. ettevõtjale on andnud tegevusloa **Finantsinspektsioon**;
5. ettevõtja **korduvalt ei täida järelevalveasutuse ettekirjutusi**, seejuures korduvalt mittetäitmine on ka juba kahe ettekirjutuse täitmata jätmine ning seda hinnatakse proportsionaalselt ettevõtte tegevusala, tehtud ettekirjutuste aluste ning olulisusega;
6. ettevõtja ei vasta kehtivatele tegevusloa andmise tingimustele ja mittevastavust ei ole kõrvaldatud selleks ettekirjutusega antud tähtaja jooksul.
7. ettevõtja **ei ole** taotletud tegevusalal **tegutsema asunud kuue kuu jooksul** loa väljastamisest arvates (MSÜS § 34 lõike 5 alusel ei välista majandustegevusest loobumise õigus ettevõtja seadusest, haldusaktist või lepingust tulenevat kohustust majandustegevust jätkata, samuti ei loeta nimetatud jätkamise kohustuse olemasolu korral ettevõtjat majandustegevusest loobunuks, seega isegi kui ettevõtte loobub ajutiselt majandustegevusest, siis see ei peata kohustust asuda kuue kuu jooksul tegutsema taotletud tegevusalal);
8. ettevõtja **ei ole** majandustegevust teostanud **kahe aasta jooksul** arvates tegevusloa väljastamisest;
9. **rikutakse oluliselt tegevusloa kontrolliesemesse kuuluvat majandustegevuse nõudeid** või

tegevusloa kõrvaltingimusi (ehk ettevõtte ei vasta enam tegevusloa kontrollieseme asjaoludele RahaPTS § 72 alusel);

10. tegevusloaga lubatud tegevusega **tekib avalikule korrale oluline kahju või oht**, mis ei eksisteerinud või ei olnud teada tegevusloa andmise ajal ja mis kaalub üles ettevõtja huvi tegevust jätkata ning mida ei ole võimalik kõrvaldada tegevusloa muutmisega.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Järelevalve

Teemade kuvamiseks klikki vasakpoolsetel menüülinkidel.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Riskihinnang ja riskiisu

Finantseerimisasutused on kohustatud rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide maandamiseks ning rahvusvahelise sanktsiooni kohaldamiseks koostama riskihinnangu ja riskiisu¹. Riskiisu eesmärk on määratleda riskide taseme ja riskide tüüpide kogum, mida ettevõtte on valmis enda majandustegevuses võtma. Riskihinnangu eesmärk on tuvastada, hinnata ning analüüsida ettevõtte tegevusega kaasnevaid rahapesu, terrorismi rahastamise, rahvusvahelise sanktsiooni rikkumise ning massihävitusrelvade leviku rahastamise riske. Mõlemat eelnimetatud dokumenti tuleb regulaarselt uuendada, et need oleksid kooskõlas ettevõtte tegevuse ja sellega kaasnevate riskidega.

Rahapesu Andmebüroo on järelevalves mitmel juhul tuvastanud, et:

1. Finantseerimisasutuste riskiisu ja riskihinnang ei ole vastavuses ettevõtte tegeliku tegevuse ja sellega kaasnevate riskidega ehk kohustatud isikud ei ole kajastanud enda riskiisu ja riskihinnangus kõiki riske, mis nende tegevusega tegelikult kaasnevad. Kui ettevõtte tehingute käive ja arv, klientide arv, pakutavate teenuste maht või töötajate arv suureneb või laieneb geograafiline tegevus, siis vastavalt sellele tuleb ettevõttel üle vaadata ka riskihinnang ja riskiisu, sest eelnevalt nimetatud asjaolud on otseselt seotud rahapesu, terrorismi rahastamise ja finantssanktsioonidega seotud riskidega. Tihtipeale ei ole ettevõtted peale tegevusloa saamist

riskiisu ja riskihinnangu dokumenti uuendanud/ajakohastanud ega uusi asjaolusid analüüsinud, kuigi ettevõtte klientide arv ja tehingute käive on oluliselt tõusnud ning kliendisuhteid luuakse klientidega uutest geograafilistest piirkondadest, võrreldes esialgselt äriplaanis välja toodud prognoosiga. Samuti tuleb riskiisu ja riskihinnangut uuendada, kui ettevõtte hakkab pakkuma mingisugust uut teenust – näiteks, esialgu pakkus finantseerimisasutus ainult valuutavahetusteenust, kuid äritegevuse kestel otsustas hakata pakkuma ka klientide nõustamisteenust. Uue teenuse lisamisega kaasnevad ka uued rahapesu ja terrorismi rahastamise riskid, mida tuleb hinnata, analüüsida ja läbi mõelda ka nende maandamise võimalusi. Selle pinnalt otsustatakse, kas seda riski ollakse valmis võtma või mitte.

2. Tihtipeale riskiisu ja riskihinnangu dokumendid ei ole omavahel kooskõlas. Kui ettevõtte riskihinnang on puudulik, ei ole ettevõtte võimeline hindama ja kohandama riskiisu. Ettevõttel jäävad määramata kvalitatiivsel ja kvantitatiivsel tasemel (möödetavad) riskid, mida kohustatud isik oli valmis oma äritegevuses võtma või mida ta soovib vältida võttes arvesse rahapesu, terrorismi rahastamise ja finantssanktsioonide ohud. Näiteks, tihti on ettevõtte oma riskiisus määratlenud, milliseid riske ja kui palju ta võtab, kuid riskihinnangus ei ole üldse vastavaid riske/ohte analüüsitud.
3. Samuti on RAB järelevalves tuvastanud ettevõtteid, kes alles järelevalve alguses on aru saanud oma riskikeskkonnast ja puudustest ning sellest tulenevalt on hakanud muutma oma riskihinnangut ja riskiisu järelevalve kestel, et riskihinnang ja riskiisu oleks vastavuses ettevõtte tegevusega kaasnevate reaalsete rahapesu ja terrorismi rahastamise riskidega.

---

¹ RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p-d 3.2 - 3.3.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Protseduurireeglid

Kohustatud isik kehtestab protseduurireeglid², millega tõhusalt maandatakse ja juhitakse kohustatud isiku poolt koostatud riskihinnangu raames tuvastatud rahapesu ja terrorismi rahastamisega (RahaPTS) ning sanktsioonidest kõrvalehoidumisega (RSanS) seotud riske. Sarnaselt riskihinnangule peavad protseduurireeglid ja sisekontrollieeskiri olema proportsionaalsed konkreetse kohustatud isiku konkreetse tegevusega. Sisemiste protseduurireeglite kehtestamise eesmärk on ettevõtte poolt kirjeldada teenuse osutamisel seaduse nõuete kohaldamiseks rakendatavad protsessid ning tegevused nii, et kirjutatu oleks täitjatele arusaadav ning protseduurid täidetavad³. Protseduurireeglite täitmise kontrollimiseks kehtestab kohustatud isik sisekontrollieeskirja, mis kirjeldab sisekontrolli süsteemi toimimise, sealhulgas siseauditi ja vajadusel vastavuskontrolli rakendamise korda, kus on muu hulgas kirjeldatud töötajate kontrollimise kord.

Järelevalve käigus peamised tuvastatud puudused:

1. Protseduurireeglid ei ole piisavalt tõhusad maandamiseks ettevõtte poolt äritegevuses võetavaid riske;
2. Protseduurireeglid on üldsõnalised (pigem formaalsed);
3. Protseduurireeglites puuduvad detailsed käitumisjuhised (puudub kirjeldus, kuidas ettevõttes tegelikult protsessid käivad jne).

---

² RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p 3.7.

³ RAB-i juhend Rahapesu Andmebüroo soovitusel protseduurireeglite ja sisekontrollieeskirja koostamiseks

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Hoolsusmeetmete kohaldamine

Järelevalvemenetluste käigus tuvastas RAB kõige rohkem puudusi hoolsusmeetmete kohaldamisel⁴. Selgus, et:

1. kohustatud isikud ei tuvasta korrektselt tehingus osaleva isiku või tema esindaja isikusamasust;
2. kohustatud isikud jätsid mitmel korral tuvastamata kliendi tegeliku kasusaaja;
3. esineb puudusi riikliku taustaga isiku, tema pereliikme või tema lähedaseks kaastöötajaks peetava isiku osas teabe hankimisel.

Tuvastatud puudused kinnitavad, et selle sektori turuosaliste teadlikkus hoolsusmeetmetest vajab parandamist.

---

⁴ RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p 4

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

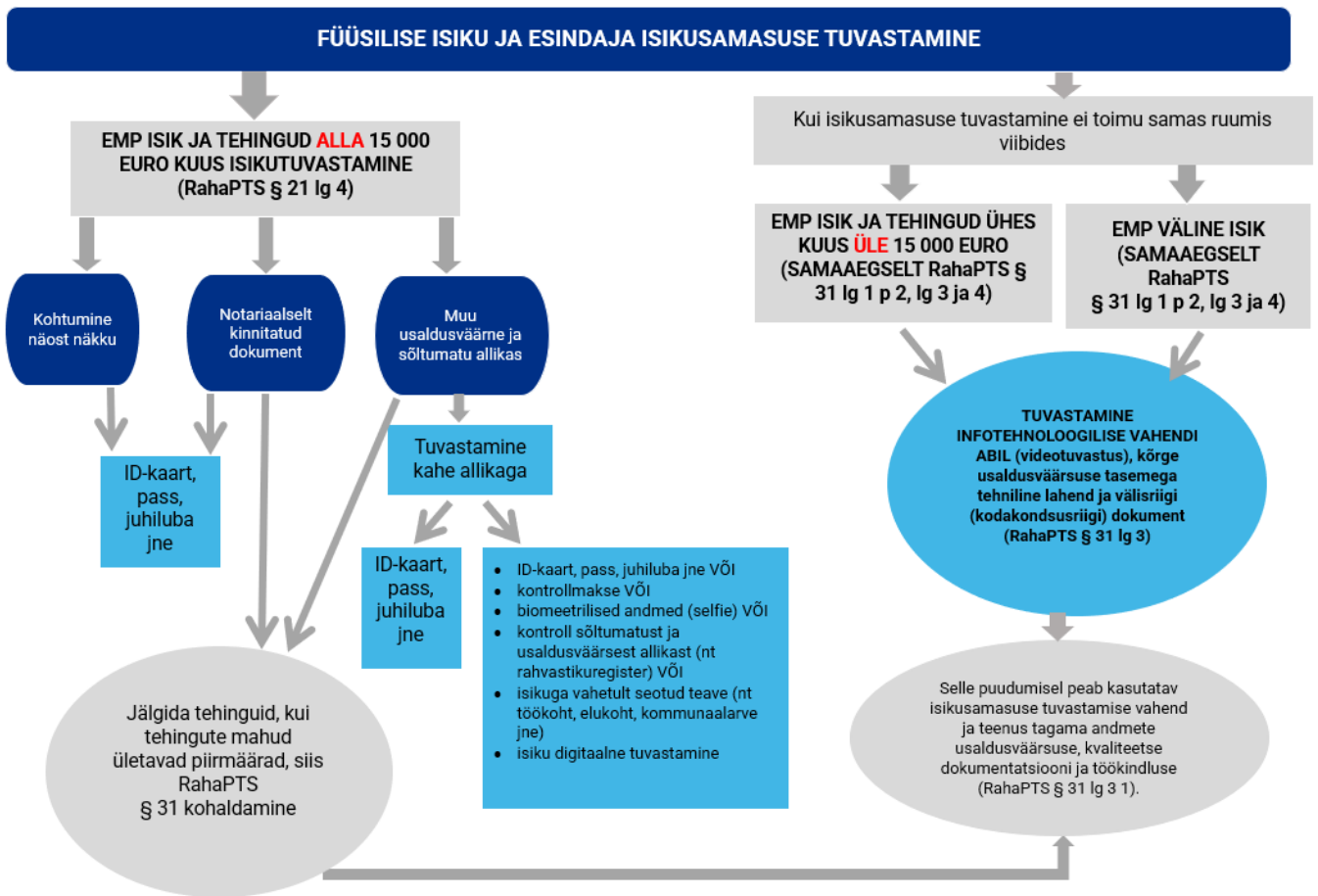
Füüsilise isiku isikusamasuse tuvastamine

Eelkõige on RAB tuvastanud probleeme isikusamasuse tuvastamisel klientide osas, kes on pärit Euroopa Majanduspiirkonna välisest riigist või tema elu- või asukoht on sellises riigis juhul kui nende potentsiaalsete klientide isikusamasus tuvastatakse kaugtuvastuse teel (RahaPTS § 31). Eeltoodu eeldab, et isikuga viiakse läbi videointervjuu, mis tähendab isikuga suhtlemist analoogsel moel vahetule kohtumisele (struktureeritud vestlus, lähtudes ankeetküsitluse tulemustest). Lisaks on nõutud, et finantseerimisasutused kasutaksid kaugtuvastuse teel isikusamasuse tuvastamiseks kõrge usaldusvääruse tasemega e-identimise süsteemi/vahendit (RahaPTS §-s 31 lg 6).

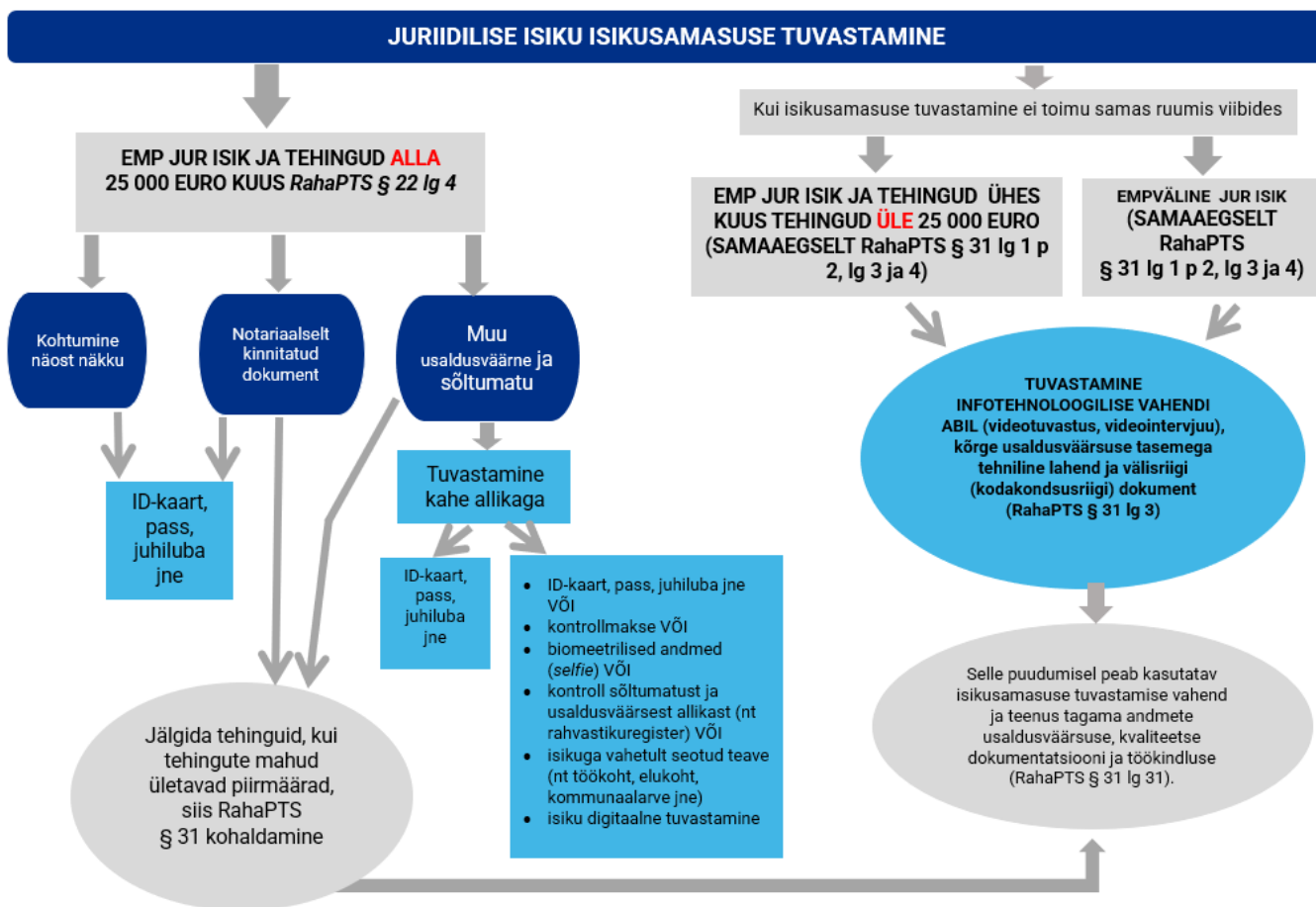
Finantseerimisasutused ei saa luua ärisuhteid isikutega, kes asuvad väljaspool Euroopa Majanduspiirkonda ja kellel puudub kõrge usaldusvääruse tasemega e-identimise süsteem/ vahend ja võimekus, sest sellisel juhul ei ole kaugtuvastamise teel isikusamasus tuvastatud nõuetekohaselt. Siinkohal juhime tähelepanu ka asjaolule, et ainuüksi nõuetele vastava e-identimise süsteemi olemasolu ei tähenda seda, et kliendi tuvastus oleks tehtud nõuetekohaselt. Finantseerimisasutus peab jälgima, et antud e-identimise süsteem võimaldab konkreetse riigi kliendil saada seeläbi tuvastatud vastavalt nõuetele.

Järgnevatel joonistel tööme välja soovituslikud juhised, kuidas võiks toimuda hoolsusmeetmete rakendamine ning isikusamasuse tuvastamine. Juhime tähelepanu asjaolule, et tegemist on nõuetega, mida tuleb vajadusel täiendada, arvestades sealjuures iga ettevõtte äritegevusega kaasnevaid rahapesu ja terrorismi rahastamise riske.

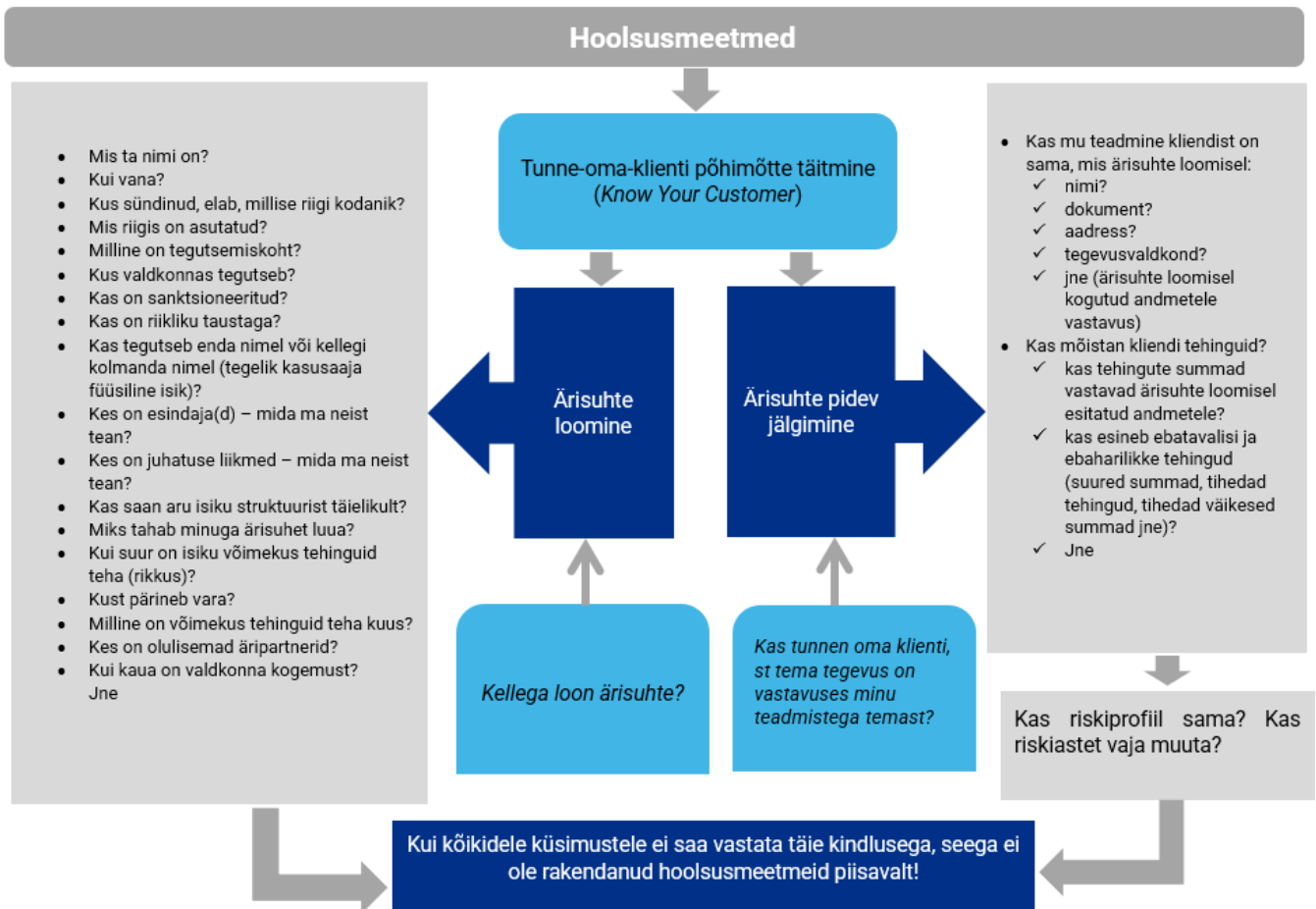
Joonis 1. Füüsilise isiku ja esindaja isikusamasuse tuvastamine⁵

Joonis 2. Juriidilise isiku isikusamasuse tuvastamine

Joonis 3. Hoosusmeetmete rakendamine

⁵ RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p 4.3

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 15.10.2024

Kliendi tegeliku kasusaaja tuvastamine

Järelevalvemenetluste käigus on RAB tuvastanud, et kohustatud isikud ei tuvasta juriidiliste isikute kõiki kasusaajaid ning füüsilisest isikust tegelikku kasusaajat. On ka juhtumeid, kus juriidilise isiku osas ärisuhte seire teostamisel ei kontrollita, kas juriidilise isiku tegelik(ud) kasusaaja(d) on muutunud.

Tegelik kasusaaja on füüsiline isik, kellel on omandi või muul viisil kontrollimise kaudu lõplik valitsev mõju füüsilise või juriidilise isiku üle või kelle huvides, kasuks või nimel tehing või toiming tehakse⁶.

Ärisuhte loomisel, juhuti tehtava teingu tegemisel ning ärisuhte seire teostamisel peab kohustatud isik

tuvastama kliendi või juhuti tehtavas tehingus osaleva isiku tegeliku kasusaaja ja võtma tegeliku kasusaaja isikusamasuse kontrollimiseks meetmeid ulatuses, mis võimaldab kohustatud isikul veenduda selles, kes on tegelik kasusaaja, st kohustatud isik peab tehingu tegemisel aru saama kliendi või juhuti tehtava tehingu puhul osaleva isiku omandi- ja kontrollstruktuurist.

Füüsilise isiku tuvastamisel peab kohustatud isik kahtluse korral tuvastama ka füüsilise isiku tegeliku kasusaaja ehk isiku tegevust kontrolliva ja sellest kasu saava isiku. Kahtlus tegeliku kasusaaja olemasolu kohta võib tekkida eelkõige juhul, kui hooldusmeetmete rakendamisel tekib kohustatud isikul tunne, et füüsilist isikut on kallutatud ärisuhte loomisele või tehingu tegemisele. Sellisel juhul tuleb pidada isikut füüsilise isiku tegelikuks kasusaajaks, kes teeb kontrolli füüsilise isiku üle.

Üheks võimaluseks isiku tegeliku kasusaaja tuvastamiseks on kliendi küsitlemine (nt ankeedipõhiselt).

---

⁶ RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hooldusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelvalvatavatele kohustatud isikutele“ p 4.3.1.28. ja 4.3.3.

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Riikliku taustaga isik

Rakendades hooldusmeetmeid ärisuhte loomisel ja seire teostamisel on kohustus alati teha kindlaks, kas isik on riikliku taustaga isik, tema pereliige või tema lähedaseks kaastöötajaks peetav isik⁷. Ärisuhte seire teostamisel tuleb kontrollida, kas klient on saanud selliseks isikuks⁸.

Kui riikliku taustaga isik ei täida enam talle antud olulisi avalikke ülesandeid, peab kohustatud isik vähemalt 12 kuu jooksul võtma arvesse riske, mis on kõnealuse isikuga jätkuvalt seotud, ning rakendama asjakohaseid ja riskitundlikkusest lähtuvaid meetmeid seni, kuni on kindel, et riikliku taustaga isikutele omaseid riske kõnealuse isiku puhul enam ei esine.

Siinkohal on hästi kohaldatav hooldusmeede kliendi küsitlemine (nt ankeedipõhiselt).

---

⁷ RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hooldusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelvalvatavatele kohustatud isikutele“ p 4.3.4

⁸ Euroopa Liidu poolt viimati uuendatud nimekiri riikliku taustaga isikute osas on leitav [EUR-Lex - 52023XC00724 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Andmete registreerimine ja säilitamine

Sektoris läbiviidud järelevalvemenetlustes tuvastas RAB puudusi ka andmete registreerimisel ja säilitamisel⁹ nii ärisuhte loomisel kui ka ärisuhte seire teostamisel. Finantseerimisasutused on kohustatud registreerima ja säilitama hoolsusmeetmete kohaldamisel kõiki klientide kohta kogutud andmeid (nt ametlike isikut tõendavate dokumentide nagu passide, isikutunnistuste, juhilubade jms dokumentide koopiad või salvestatud andmed), kontoinfot ja kirj vahetust, kaasa arvatud teostatud analüüside tulemusi (nt järelepärimised keerukate ja ebatavaliselt suuremahuliste tehingute tausta selgitamiseks) vähemalt viis aastat pärast ärisuhte lõpetamist või pärast juhuti tehtud tehingu teostamist. Samuti on finantseerimisasutused kohustatud säilitama kõiki vajalikke andmeid nii Eestis teostatud kui ka rahvusvaheliste tehingute kohta vähemalt viis aastat, et olla suuteline operatiivselt täitma pädevate asutuste, sh RAB-i, teabenõudeid. Andmed peavad olema piisavad üksikute tehingute kontrollimiseks (sh nendega seotud summade ja valuutade kindlakstegemiseks), võimaldamaks vajadusel kasutada neid andmeid tõenditena kriminaalmenetluses.

---

⁹ VT RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p 5.1

Käsiraamatu artikli viimane uuendus 10.01.2024

Teatamiskohustuse täitmine

2022. aastal saatis RABile teateid¹⁰ kokku 42 turuosalist ehk ligi 7% kõikidest sektoris tegutsevatest turuosalistest. Vähem kui 10 neist saatsid teateid regulaarselt, ülejäänud, ehk enamik, vaid üksikuid teateid. Viiekt suurimalt teatajalt sai RAB 86% teadetest. 2022. aastal sai RAB finantseerimisasutustelt kokku 1363 teadet (tabel 1, 36% vähem kui 2021. ja 11% vähem kui 2020. aastal), mis moodustas 9% kõikidest 2022. aastal RABile edastatud teadetest.

Osade finantseerimisasutuste teadete kvaliteet on võrreldes eelmiste aastatega tõusnud, eriti osas, mis

puudutab kliendisuhetest keeldumist või selle erakorralist lõpetamist. Teadetest on näha, et on teadvustatud nimetatud kohustust ja seda rakendatakse julgelt. Esitatud teadete kvaliteet erineb oluliselt teatajate lõikes. On finantseerimisasutusi, kelle teated on hea kvaliteediga ning on ka neid, kelle teadete kvaliteeti on vaja parandada. Sisukamaid ja õigeaegseid teateid esitavad suurema turuosaga finantseerimisasutused, ent neil, kellel on teatamise kogemust vähem, vajab teadete kvaliteet ning hoolsusmeetmete kohaldamine arendamist. Soovitame koolitada töötajaid rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise, sanktsioonidest kõrvalehoidumise ja massihävitusrelvade valdkonnas.

Suuremad murekohad:

1. Kahtlusepõhiste teadete esitamisel on kahtluse sisu välja toomata jätmise ja andmete puudulik sisestamine. Seetõttu esineb tihti olukordi, kus teatamises esinevate puudujääkide tõttu ei saa RAB õigeaegselt vajalikku infot, RAB on sunnitud teatajalt lisainfot küsima ja RABi analüüs on viibinud.
2. Puudulik info, milliseid hoolsusmeetmeid kohaldati ning kuidas riski maandati. Puudus igasugune informatsioon kohustatud isiku tehtud analüüsi kohta.
3. Esineb olukordi, kus erineva sisuga dokumendid lisatakse ühe dokumendi tüübi alla, näiteks leping lisatakse koos arve, kassaorderi vms dokumentidega tüübi „Muud dokumendid“ alla. Teate esitamise vormil täitmisel konkreetse dokumendi tüübi olemasolul tuleb seda kasutada.
4. Kahtlust tekitanud ja omavahel seotud tehingud on tihti teadetes välja toomata. Samuti soovitame tehingu kirjelduse väljale märkida kliendi nimi, kelle kohta teade esitatakse (põhisubjekt) - vastasel juhul on mitme teatega seotud isiku puhul keeruline aru saada, kelle osas tekkis kohustatud isikul kahtlus, eriti kui see on teate kirjelduses välja toomata;
5. Valuutavahetuse tehingutega seotud teadete puhul ei täida osa teatajatest tehingu väljasid täies ulatuses või neid ei täideta üldse. Juhul kui teates puudub kahtlus (sularaha teade), siis on tehingu väljade täitmine olulise tähtsusega, kuivõrd vastasel juhul ei ole võimalik teate sisust aru saada ega lugeda teatamiskohustust täidetuks.
6. Terrorismi rahastamise kahtlusega teateid esitavad vaid üksikud turuosalised. Terrorismi rahastamise tõkestamise vaatest on finantssektoris kõikide turuosaliste jaoks suurimaks ohukohaks teenuste osutamine makseteenuste ning virtuaalvääringu teenuste vahendusel. Võrreldes varasemaga oli finantseerimisasutuste esitatud terrorismi rahastamise kahtlusega teadete kvaliteet paranenud. Siiski esitasid turuosalised endiselt ka teateid, kus oli märgitud vaid riskiriigi seos, kuid puudus konkreetne terrorismi rahastamisele viitav riski- või kahtlusindikaator.

---

¹⁰ Vt RAB-i juhendi „Rahapesu ja terrorismi rahastamise riskide juhtimine ning hoolsusmeetmete kohaldamine Rahapesu Andmebüroo järelevalvatavatele kohustatud isikutele“ p 6.